

Datum

1 september 2017

Onderwerp

Agenda Landschap

Geacht college,

Op 2 juni heeft de Provinciale Raad voor Omgevingsbeleid de concept Agenda Landschap besproken met gedeputeerde Van Dijk. Dit naar aanleiding van het verzoek van GS aan de raad om te reflecteren op de inhoud van deze agenda. Daarbij werd in het bijzonder aandacht gevraagd voor de geformuleerde ambities, de wijze waarop de agenda begeleid en uitgevoerd kan worden en de acties die mogelijkwijs uit de geformuleerde ambities kunnen voortvloeien.

De Raad heeft veel waardering voor uw initiatief om een Agenda Landschap uit te brengen. Als gevolg van decentralisatie en deregulering is het landschapsbeleid als rijkstaak komen te vervallen en is het tot de autonome taken van de provincie gaan behoren. De nieuwe Omgevingswet zal deze verschuiving van taken verder versterken. De verantwoordelijkheid (zorgplicht) voor de fysieke leefomgeving, en daarmee dus ook voor het landschap, wordt hierin immers primair bij het lokale en regionale schaalniveau neergelegd. Vooralsnog is echter onvoldoende uitgekristalliseerd hoe deze provinciale verantwoordelijkheid vormgegeven moet worden en hoe er op effectieve wijze op de kwaliteit van het landschap gestuurd kan worden.¹ Een Agenda Landschap kan de noodzakelijke duidelijkheid verschaffen en laat tevens zien dat de provincie Gelderland deze verantwoordelijkheid serieus neemt. De PRO volgt dit proces daarom met belangstelling en blijft graag betrokken. Voor nu geeft zij u graag het volgende ter overweging mee:

Dialogo over kernwaarden centraal stellen binnen de Agenda Landschap

Uw voorstel om een meer fundamentele discussie over de kernwaarden – wat u in de Omgevingsvisie als basiskwaliteit definieert – van de verschillende Gelderse landschappen te voeren om zo de groeiende maatschappelijke bezorgdheid over het landschap adequaat te kunnen adresseren kan op veel instemming in de raad rekenen. De noodzaak en urgentie van dit streven zou in de agenda evenwel nog sterker tot uiting kunnen komen. De opgaven die de komende decennia voortvloeien uit de transitie naar een duurzame samenleving zullen immers een aanzienlijke impact op het landschap hebben. Het

---

¹ Zie ook: Raad voor de leefomgeving en infrastructuur. (2016). *Verbindend landschap*. Den Haag: Rli.

landschap vormt daarmee een goed uitgangspunt voor het gesprek over de ruimtelijke vertaling van opgaven op het gebied van energie, waterveiligheid, landbouw en mobiliteit. De in samenspraak vastgestelde kernwaarden kunnen daarbij leidend zijn in besluitvormingstrajecten over toekomstige opgaven die voortvloeien uit de duurzaamheidstransitie. Binnen de agenda zou daarom de dialoog met (lokale) partijen, die zich betrokken voelen bij het behoud, beheer en de ontwikkeling van het landschap centraal moeten staan. Onder de noemer van “Mijn Gelderland” doet u al een aantal waardevolle suggesties in deze richting, maar wat de raad betreft moet juist deze dialoog een nog meer prominente positie binnen de agenda krijgen. Het door u voorgestane Landschapsberaad zou dan ook langs deze lijnen vormgegeven kunnen worden. Een open dialoog zal het mede-eigenaarschap van stakeholders versterken en ook het draagvlak voor nieuwe ontwikkelingen vergroten.

Neem verantwoordelijkheid voor het behoud, en waar mogelijk versterken, van de in dialoog geformuleerde kernwaarden

De provinciale inzet bij het landschap zou wat de raad betreft verder moeten gaan dan het faciliteren van een dialoog over de kernwaarden van de Gelderse landschappen. Hoewel u de primaire verantwoordelijkheid voor het behoud en waar mogelijk versterken van de basiskwaliteit bij de gemeenten legt kun u hen hierin wel ondersteunen. Enerzijds door zorg te dragen voor een adequate bescherming van die (historische) landschapsstructuren en -elementen waarvan tijdens de dialoog is geconstateerd dat zij in belangrijke mate de landschappelijke basiskwaliteit bepalen. Anderzijds door u in te spannen voor de versterking van bestaande en - waar nodig en mogelijk - ontwikkeling van nieuwe kenmerkende structuren en elementen. Door te laten zien dat u uw verantwoordelijkheid wilt nemen ten aanzien van het behoud en de versterking van de landschappelijke basiskwaliteit zal het draagvlak voor nieuwe ontwikkelingen en opgaven in het gebied vergroot worden.

Dialoog over kernkwaliteiten dient een open karakter te hebben

De dialoog dient een open karakter te hebben waarmee enerzijds recht gedaan wordt aan de functie van het landschap als drager van bijzondere en kenmerkende waarden die zich door de eeuwen heen hebben ontwikkeld (landschap als collectieve herinnering) en waarbij anderzijds ruimte ontstaat voor nieuwe ontwikkelingen (landschap als collectieve belofte). Daartoe dienen de verhalen, betekenissen en emoties die met het landschap verbonden zijn verkend en geïdentificeerd te worden. De Raad is zich er van bewust dat een insteek op de kernwaarden van het landschap mogelijk juist weerstand tegen verandering van datzelfde landschap zou kunnen oproepen. Hoewel dit niet automatisch het geval zal zijn is het desalniettemin van belang om de dialoog niet te koppelen aan concrete opgaven of ruimtelijke ontwikkelingen. Dit zal namelijk eerder conservatieve krachten organiseren die een goede afweging van de waarde(n) van het landschap frustreren. Het doel en aanleiding van de dialoog zal daarnaast bij aanvang helder moeten zijn. De dialoog zal uiteindelijk antwoord moeten geven op de volgende vragen: Wat moet behouden blijven? Wat moet verbeterd worden? Onder welke voorwaarden kunnen veranderingen of ingrepen in het landschap plaatsvinden?

Dialogo moet op het juiste schaalniveau gevoerd worden met een goede mix van stakeholders

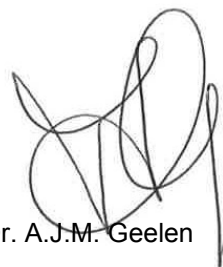
De dialoog vergt een (min of meer) representatieve mix van deelnemers. In dit verband denkt de raad aan bewoners, bezoekers en initiatiefnemers van landschapsprojecten, maar ook aan eigenaar-gebruikers – eigendom is immers vaak versnipperd – en initiatiefnemers en belangenbehartigers op het gebied van duurzame energie, waterveiligheid, landbouw en mobiliteit. De deelnemers aan de dialoog hoeven overigens niet actief betrokken te zijn bij behoud en ontwikkeling van het landschap. Via 'deliberative poling'² kan zorg gedragen worden voor een goede mix van deelnemers. Daarnaast hebben landschapsarchitecten en -ontwerpers de afgelopen jaren ervaring opgedaan met het betrekken van een brede groep actoren in dit soort participatieprocessen. Zij zouden hier dus ook een belangrijke rol kunnen spelen. Daarnaast kunnen zij dit soort processen ondersteunen waarbij hun kennis en deskundigheid verweven wordt met de ervaringen en meningen van bewoners en gebruikers. U zou in dit verband ook een provinciaal adviseur voor het landschap kunnen aanstellen die deze processen kan faciliteren. Ook het schaalniveau waarop de dialoog wordt gevoerd is van groot belang. Er moet aangesloten worden bij de samenhang van het landschap; zoals deze is vastgesteld door professionals, maar ook zoals deze wordt ervaren door bewoners en gebruikers. De grenzen zullen niet altijd samenvallen met bestaande bestuurlijke grenzen en landschappen kunnen ook provinciegrensoverschrijdend zijn.

Het moge duidelijk zijn dat het een aanzienlijke investering in tijd en middelen vergt om uiteindelijk te komen tot gedeelde kernwaarden. Niet alleen van de provincie en andere overheden, maar ook van de betrokken bewoners en gebruikers zelf. Wij geven u in overweging om te experimenteren met bijvoorbeeld professionele ondersteuning of een vacatievergoeding opdat de bewoners en gebruikers daadwerkelijk een bijdrage kunnen leveren.

Hoogachtend,

Dr. J.C. Verdaas
Voorzitter

Dr. A.J.M. Geelen
Secretaris

cc: Commissie Ruimtelijke Ordening, Landelijk gebied en Wonen

---

² Bij 'deliberative poling' wordt een representatieve groep mensen uitgenodigd om te participeren in een discussie over een actueel beleidsthema of voorgestelde beleidsverandering. Deze 'deliberatie' vindt in kleine groepen plaats en is er op gericht om tot een meer geïnformeerde en reflexieve publieke opinie te komen.